

Lekcja

Temat: Wprowadzenie do cyberbezpieczeństwa

Cyberbezpieczeństwo (ang. cybersecurity) to **zbiór praktyk, procesów, technologii i środków organizacyjnych mających na celu ochronę systemów informatycznych, sieci, programów, urządzeń i danych przed atakami, uszkodzeniem lub nieautoryzowanym dostępem**. Jego celem jest zapewnienie poufności, integralności i dostępności informacji (tzw. triada CIA):

- **C (Confidentiality)** – Poufność: dane dostępne tylko dla uprawnionych.
- **I (Integrity)** – Integralność: dane są kompletne, dokładne i niezmienione bez autoryzacji.
- **A (Availability)** – Dostępność: systemy i dane są dostępne dla uprawnionych użytkowników, gdy są potrzebne.

Zastosowanie w informatyce

Cyberbezpieczeństwo znajduje zastosowanie w każdej dziedzinie IT, m.in.:

- **Ochrona infrastruktury sieciowej** (routery, przełączniki, firewalle).
- **Bezpieczeństwo aplikacji** (testy penetracyjne, bezpieczny kod, ochrona przed atakami na aplikacje webowe).
- **Bezpieczeństwo danych** (szyfrowanie, zarządzanie dostępem, backup).
- **Bezpieczeństwo chmury obliczeniowej** (ochrona danych i aplikacji hostowanych w chmurze).
- **Bezpieczeństwo operacyjne** (monitoring, zarządzanie incydentami, polityki bezpieczeństwa).
- **Bezpieczeństwo urządzeń końcowych** (komputery, smartfony, IoT).
- **Bezpieczeństwo tożsamości i dostępów** (uwierzytelnianie wieloskładnikowe – MFA, zarządzanie tożsamością).

Ochrona infrastruktury sieciowej (routery, przełączniki, firewalle).

Infrastruktura sieciowa to m.in.: **routery, przełączniki, firewalle**.

Każde z tych urządzeń ma inną rolę w ochronie sieci.

2

Router – pierwsza linia obrony w sieci

Router łączy sieć lokalną (LAN) z Internetem (WAN).

Jak chroni:

1. Filtrowanie ruchu (Access Control Lists – ACL)

- Router może blokować ruch przychodzący lub wychodzący na podstawie adresu IP, portu lub protokołu.
- Przykład:
 - Blokujemy wszystkie połączenia przychodzące na port 23 (Telnet)
 - Pozwalamy tylko na porty 80 (HTTP) i 443 (HTTPS)

2. Network Address Translation (NAT)

- Ukrywa wewnętrzne adresy IP przed Internetem
- Haker nie widzi dokładnie, jakie urządzenia są w sieci wewnętrznej

3. Routing bezpieczny

- Routery mogą używać protokołów, które **chronią przed podszywaniem się w sieci** (np. OSPF authentication)

3

Przełącznik (Switch) – ochrona wewnętrznej sieci LAN

Switch rozdziela ruch w sieci lokalnej.

Jak chroni:

1. Segmentacja sieci (VLAN)

- Można podzielić sieć na różne grupy np. IT, księgowość, goście
- Atak z jednego VLANu **nie przechodzi automatycznie** do innych VLANów

2. Port Security

- Ogranicza dostęp do portu tylko dla zdefiniowanych adresów MAC,

b. Jeśli ktoś podłączy obcy komputer, nie dostanie dostępu do sieci

3. Ochrona przed ARP spoofing i MAC flooding

a. Zapobiega podszywaniu się hakerów pod inne urządzenia w LAN

Firewall – ochrona przed atakami z zewnątrz

Firewall to strażnik między siecią wewnętrzną a Internetem.

Jak chroni:

1. Blokowanie nieautoryzowanego ruchu

- a. Firewall przepuszcza tylko ruch zgodny z regułami
- b. Przykład: blokuje połączenia przychodzące spoza zaufanych IP

2. Ochrona przed atakami typu DoS / DDoS

- a. Limituje liczbę połączeń z jednego IP, żeby **nie zablokować serwera przeciążeniem**

3. Analiza ruchu i filtrowanie pakietów

- a. Sprawdza, czy pakiet jest „legalny”
- b. W niektórych firewallach NGFW analizuje **aplikacje i złośliwe wzorce ruchu**

Bezpieczeństwo aplikacji (testy penetracyjne, bezpieczny kod, ochrona przed atakami na aplikacje webowe).

Testy penetracyjne (Penetration Testing)

Cel: sprawdzić, czy aplikacja ma luki bezpieczeństwa.

Przykład:

- Strona logowania do panelu administracyjnego.
- Tester próbuje wprowadzić w polu hasła:

' OR '1'='1

- Jeśli aplikacja **nie sprawdza poprawnie danych**, tester może się zalogować bez prawidłowego hasła → luka SQL Injection.
- Raport z testu zawiera opis luk i zalecenia: użycie **zapytania parametryzowanego**.

2

Pisanie bezpiecznego kodu (Secure Coding)

Cel: tworzyć aplikacje w taki sposób, aby były odporne na ataki.

Przykłady:

1. Weryfikacja danych wejściowych

```
# zamiast wstawiać dane bezpośrednio do SQL  
cursor.execute("SELECT * FROM users WHERE username = ?", (username,))
```

a. Użycie **zapytania parametryzowanego** chroni przed SQL Injection.

2. Szyfrowanie wrażliwych danych

```
import hashlib  
password_hash = hashlib.sha256(password.encode()).hexdigest()
```

a. Hasła przechowywane w bazie są w formie **hasha**, nie w czystym tekście.

3. Używanie bezpiecznych protokołów

- a. HTTPS zamiast HTTP
- b. TLS/SSL dla komunikacji z API

3

Ochrona przed atakami na aplikacje webowe

Typ ataku

SQL Injection	Zapytania parametryzowane, ORM (np. Django ORM)
Cross-Site Scripting (XSS)	Escapowanie danych wyświetlanych w HTML, Content Security Policy (CSP)
Cross-Site Request Forgery (CSRF)	Tokeny CSRF w formularzach
Brute Force	Limitowanie prób logowania, CAPTCHA, MFA
Session Hijacking	Bezpieczne ciasteczka (HttpOnly, Secure), szyfrowanie sesji

Przykład ochrony

4

Przykład praktyczny – strona logowania

1. Formularz logowania:
 - a. Użytkownik wpisuje login i hasło
2. Testy penetracyjne wykrywają lukę SQL Injection
3. Programista poprawia kod:
 - a. Używa zapytań parametryzowanych
 - b. Dodaje limit prób logowania i MFA
4. Strona jest teraz odporna na najczęstsze ataki

5

Podsumowanie

- **Testy penetracyjne** → sprawdzają luki w aplikacji
- **Bezpieczny kod** → minimalizuje ryzyko ataków (walidacja, szyfrowanie, HTTPS)
- **Ochrona przed atakami webowymi** → XSS, CSRF, SQL Injection, brute force

6

Bezpieczeństwo danych to zestaw działań mających na celu ochronę informacji przed nieautoryzowanym dostępem, utratą lub uszkodzeniem. Obejmuje m.in.:

1. **Szyfrowanie** – dane są kodowane w taki sposób, że bez odpowiedniego klucza nie da się ich odczytać.
 - a. *Przykład:* wiadomości w komunikatorach takich jak Signal czy WhatsApp są szyfrowane end-to-end.
2. **Zarządzanie dostępem** – kontrola, kto i w jakim zakresie może korzystać z danych.
 - a. *Przykład:* w firmie pracownicy działu księgowości mają dostęp do faktur, ale nie do danych kadrowych.
3. **Backup (kopie zapasowe)** – tworzenie kopii danych, aby można je było przywrócić w razie awarii lub utraty.

Bezpieczeństwo chmury obliczeniowej polega na ochronie danych, aplikacji i infrastruktury hostowanej w chmurze przed nieautoryzowanym dostępem, utratą lub atakami cybernetycznymi. Obejmuje kilka kluczowych obszarów:

1. **Szyfrowanie danych w chmurze** – chroni informacje zarówno w czasie przesyłania (transmisji), jak i przechowywania (w spoczynku).

a. *Przykład:* dane przechowywane w Amazon S3 lub Google Cloud Storage mogą być szyfrowane AES-256.

2. **Kontrola dostępu i uwierzytelnianie** – ogranicza, kto może logować się do chmury i korzystać z aplikacji.

a. *Przykład:* użycie uwierzytelniania wieloskładnikowego (MFA) dla kont administracyjnych w Microsoft Azure.

3. **Monitoring i wykrywanie zagrożeń** – systemy monitorują aktywność w chmurze i wykrywają nietypowe działania lub próby włamań.

a. *Przykład:* AWS CloudTrail rejestruje wszystkie operacje na zasobach chmurowych, a Amazon GuardDuty analizuje podejrzane zachowania.

4. **Backup i odzyskiwanie danych** – tworzenie kopii zapasowych i planów odzyskiwania po awarii.

a. *Przykład:* Google Cloud Backup & DR pozwala przywrócić dane aplikacji w razie przypadkowego usunięcia lub awarii.

5. **Zabezpieczenie aplikacji** – ochrona przed atakami typu SQL injection, XSS, DDoS itp.

a. *Przykład:* korzystanie z Web Application Firewall (WAF) w chmurze do filtrowania niebezpiecznych żądań HTTP.

Bezpieczeństwo operacyjne to działania i procedury zapewniające ochronę systemów informatycznych w codziennej pracy organizacji. Skupia się na tym, aby procesy, infrastruktura i ludzie pracowali w bezpieczny sposób. Obejmuje m.in.:

-
 1. **Monitoring** – ciągłe śledzenie systemów i sieci w celu wykrywania zagrożeń lub nieprawidłowości.
 - a. *Przykład:* system SIEM (Security Information and Event Management) analizuje logi serwerów i powiadamia administratora o podejrzanych próbach logowania.
-
 2. **Zarządzanie incydentami** – proces reagowania na zdarzenia bezpieczeństwa, tak aby zminimalizować szkody i przywrócić normalne działanie systemu.
 - a. *Przykład:* po wykryciu ataku ransomware dział IT izoluje zainfekowane komputery i przywraca dane z kopii zapasowej.
-
 3. **Polityki bezpieczeństwa** – zestaw zasad i procedur, które określają, jak pracownicy mają postępować, aby chronić dane i systemy.
 - a. *Przykład:* polityka wymaga zmiany hasła co 90 dni i zakazuje korzystania z niezaufanych nośników USB w firmie.

W skrócie: **bezpieczeństwo operacyjne to codzienna „tarcza” organizacji**, która chroni systemy i dane dzięki monitorowaniu, reagowaniu na incydenty i ustalonym zasadom postępowania.

Bezpieczeństwo urządzeń końcowych (ang. *endpoint security*) polega na ochronie komputerów, smartfonów, tabletów czy urządzeń IoT przed zagrożeniami takimi jak malware, kradzież danych czy nieautoryzowany dostęp. Chodzi o to, żeby każde urządzenie podłączone do sieci było bezpieczne, bo stanowi potencjalne wejście dla atakującego.

-
 1. **Ochrona antywirusowa i antymalware** – instalacja programów, które wykrywają i usuwają złośliwe oprogramowanie.

Przykład: Windows Defender na komputerach z Windows lub Avast na laptopach i smartfonach.
 2. **Aktualizacje systemu i aplikacji** – regularne łatanie luk bezpieczeństwa, które mogą być wykorzystane przez atakujących.

Przykład: automatyczne aktualizacje Androida, iOS czy Windowsa, które naprawiają podatności.

3. **Szyfrowanie danych na urządzeniu** – zabezpiecza dane w razie kradzieży lub zgubienia sprzętu.

Przykład: BitLocker na komputerach z Windows lub szyfrowanie iPhone (FileVault w MacOS).

4. **Kontrola dostępu i uwierzytelnianie** – blokowanie dostępu osobom nieupoważnionym.

Przykład: logowanie do smartfona za pomocą PIN-u, odcisku palca lub Face ID.

5. **Bezpieczeństwo IoT** – zabezpieczenie inteligentnych urządzeń domowych lub przemysłowych.

Przykład: aktualizacja oprogramowania inteligentnych kamer, zablokowanie domyślnych haseł w smart TV lub czujnikach IoT.

Lekcja

Temat: Rodzaje szkodliwego oprogramowania: wirusy

Wirus komputerowy to złośliwe oprogramowanie, które:

- Powiela się (kopiuje do innych plików/programów)
- Wymaga "nosiciela" (pliku, programu, dokumentu)
- Wykonuje niepożądane działania

JAK DZIAŁA WIRUS?

Prosty cykl życia:

1. **Zarażenie** → Wirus przyczepia się do zdrowego pliku
2. **Ukrywanie** → Czeka na aktywację
3. **Uaktywnienie** → Wykonuje złośliwy kod
4. **Rozprzestrzenianie** → Szuka nowych plików do zarażenia

GŁÓWNE RODZAJE WIRUSÓW:

1. WIRUSY PLIKOWE

Przyczepiają się do programów:

- .exe, .dll, .com
- **Przykład:** Uruchamiasz grę, a wirus infekuje system

2. WIRUSY BOOT SEKTORA

Atakują obszar startowy dysku:

- Uaktywniają się przy starcie komputera
- Bardzo trudne do usunięcia
- **Przykład:** "Stoned", "Michelangelo"

3. MAKROWIRUSY

Ukryte w dokumentach:

- Głównie w plikach Office (Word, Excel)
- Używają makr do działania
- **Przykład:** "Melissa" (1999) - rozsyłał się mailem

4. WIRUSY SKRYPTOWE

Pisane w językach skryptowych:

- JavaScript, VBScript, PowerShell
- Działają w przeglądarkach/systemie
- **Przykład:** "Love Letter" (ILOVEYOU)

JAK ROZPOZNAĆ ZARAŻONY KOMPUTER?

Objawy infekcji:

- Komputer działa WOLNIEJ niż zwykle
- Pojawiają się DZIWNE OKNA/REKLAMY
- Programy CRASHUJĄ bez powodu
- PLIKI ZNIKAJĄ lub się uszkadzają
- Dziwne WIADOMOŚCI od Ciebie do znajomych
- WYSOKIE użycie procesora bez powodu
- ANTYWIRUS przestaje działać

JAK SIĘ CHRONIĆ? - 5 ZŁOTYCH ZASAD

1. Antywirus

- Zawsze aktualizowany
- Regularne skanowanie
- **Przykłady:** Windows Defender, AVG, Avast

2. Aktualizacje systemu

- Windows Update zawsze włączony
- Aktualne wersje programów

3. Ostrożność w sieci

NIE KLIKAJ:

- Dziwnych linków w mailach
- "Nagród" i "alertów"
- Podejrzanych załączników

4. Backup danych

- Regularne kopie zapasowe
- Przechowywane offline

5. Zdrowy rozsądek

- Nie instaluj "cracków"
- Nie używaj pendrive'ów z nieznanego źródła
- Sprawdzaj, co pobierasz

RÓŻNICA: WIRUS vs INNE ZŁOŚLIWE OPROGRAMOWANIE

Typ	Główna cecha	Przykład
Wirus	Przyczepia się do plików	ILOVEYOU
Robak	Roznosi się SAM (bez pliku)	Mydoom

Trojan	Udaje coś pozytecznego	Fake antywirus
Ransomware	Blokuje i żąda okupu	WannaCry
Spyware	Szpieguje użytkownika	Keylogger

Lekcja

Temat: Rodzaje szkodliwego oprogramowania szpiegującego

KLASYFIKACJA OPROGRAMOWANIA SZPIEGUJĄCEGO

Kategoria	Główny cel	Przykłady	Metoda działania
Keyloggers	Kradzież haseł i danych logowania	Snake, Advanced Keylogger	Rejestracja każdego uderzenia w klawiaturę
Adware	Wyświetlanie reklam, śledzenie aktywności	Gator, 180 Solutions	Niechciane pop-upy, przekierowania
Banking	Kradzież danych finansowych	BlankBot,	Nakładki na aplikacje bankowe,
Trojany		SpyNote	przechwytywanie transakcji
System monitors	Pełna inwigilacja użytkownika	Pegasus, Olimpic Vision	Nagrywanie ekranu, audio, wideo, lokalizacja GPS
Browser hijackers	Przejęcie kontroli nad przeglądarką	CoolWebSearch	Zmiana strony startowej, przekierowania wyszukiwania

Stalkerware	Cyberstalking, prześladowanie	FinSpy	Kompleksowa inwigilacja ofiary
Tracking cookies	Profilowanie behawioralne	-	Śledzenie nawyków zakupowych

SZCZEGÓŁOWY OPIS I PRZYKŁADY

1. KEYLOGGERS (rejestratory klawiszy)

Jak działają:

Rejestrują każde uderzenie w klawiaturę, przechwytyując hasła, numery kart kredytowych i treść wiadomości. Wykorzystują niskopoziomowe hooki systemowe (np. SetWindowsHookEx z flagą WH_KEYBOARD_LL).

Przykład: Snake Keylogger

- **Cel:** Systemy Windows, przeglądarki Chrome, Edge, Firefox
- **Zasięg:** Ponad 280 milionów prób infekcji w 2025 roku
- **Mechanizm:**
 - Wykorzystuje AutoIt do ukrycia przed skanowaniem
 - Stosuje **process hollowing** – wstrzykuje kod do legalnych procesów (regsvcs.exe)
 - Eksfiltruje dane przez SMTP lub Telegram BOT (omija firewalle)
 - Utrzymuje się poprzez wpis w folderze startowym (ageless.vbs)
 - Pobiera geolokalizację ofiary z checkip.dyndns.org

Inne przykłady: Advanced Keylogger, Go Keyboard (fałszystwa klawiatura Android)

2. BANKING TROJANY / RAT (zdalny dostęp)

Jak działają:

Udają legalne aplikacje, a po instalacji przejmują kontrolę nad urządzeniem. Wykorzystują usługi dostępności (Accessibility Services) w Androidzie do automatyzacji kliknięć i przechwytywania ekranu.

Przykład: BlankBot

- **Odkryty:** Lipiec 2024, celuje głównie w Turcję
- **Zaawansowane techniki:**
 - **Własna wirtualna klawiatura** – przechwytuje naciśnięcia niezależnie od systemowej

- **Screen recording** – nagrywa ekran przez MediaProjection API (format MP4)
- **Custom injection** – tworzy nakładki imitujące ekrany logowania ING Banku z polami na dane kart i wzór blokady
- **HVNC** – zdalne sterowanie gestami (kliknięcia, swipe)
- **Omijanie zabezpieczeń** – na Android 13+ instaluje pakiety mimo Restricted Settings

Przykład: SpyNote (Android RAT)

- **Mechanizm:**

- Dekrypcja payloadu AES z folderu assets
- **DEX Element Injection** – podmienia ClassLoader, by wykonać własny kod przed legalnym
- Komunikacja WebSocket z C2, zaciemnianie identyfikatorów (0 vs 0)
- Udaje legalne apki: Chrome, 8 Ball Pool, Block Blast, iHappy

3. SYSTEM MONITORS (monitory systemowe)

Jak działają:

Kompleksowa inwigilacja – nagrywanie dźwięku, wideo, zrzuty ekranu, śledzenie GPS, logi połączeń.

Przykład: Pegasus

Pegasus to zaawansowane oprogramowanie szpiegujące (spyware) stworzone przez izraelską firmę **NSO Group**. Był sprzedawany rządom jako narzędzie do walki z terroryzmem i przestępcością, ale według wielu śledztw był używany także przeciw dziennikarzom, opozycji i aktywistom.

- **Cel:** Dziennikarze, politycy (ataki celowane)

- **Mechanizm:**

- Zero-click installation – bez interakcji użytkownika
- Jailbreak iOS, dostęp do kamery, mikrofonu, iMessage, GPS
- Sprzedawany legalnym rządom, następnie nadużywany

Inne: Olimpic Vision, Zlob (rejestracja schowka, historia przeglądania)

Oprogramowanie ma dostęp praktycznie do wszystkiego, co robi użytkownik i co dzieje się w systemie.

Może obejmować:

1 Rejestrowanie klawiszy (keylogging)

- zapisywanie wpisywanych haseł
- przechwytywanie loginów
- zapisywanie wiadomości

2 Monitorowanie aplikacji

- jakie programy są uruchamiane
- jak długo są używane
- jakie strony internetowe są odwiedzane

3 Przechwytywanie danych systemowych

- lista plików
- historia przeglądarki
- zapisane hasła
- dane formularzy

4 Zrzuty ekranu i nagrywanie ekranu

- robienie screenshotów
- nagrywanie aktywności

5 Dostęp do sprzętu

- mikrofon (nagrywanie rozmów)
- kamera
- lokalizacja (GPS)

6 Wysyłanie danych do zewnętrznego serwera

- dane są przekazywane do atakującego (C&C – Command and Control)

Co potrafił Pegasus?

1 Przejmował pełną kontrolę nad telefonem

Po zainfekowaniu urządzenia (iPhone lub Android) miał dostęp do:

- wiadomości SMS
- komunikatorów (WhatsApp, Signal, Messenger, iMessage)
- e-maily
- listy kontaktów
- kalendarza
- zdjęć i plików

2 Podsłuch i podgląd w czasie rzeczywistym

- włączał **mikrofon** (nagrywanie rozmów)
- włączał **kamerę**
- rejestrował lokalizację GPS
- robił zrzuty ekranu

Użytkownik nie był o tym informowany.

3 Odczytywał zaszyfrowane wiadomości

Nie łamał bezpośrednio szyfrowania – zamiast tego:

- przejmował dane **po odszyfrowaniu na urządzeniu**
czyli czytał wiadomości tak, jak widział je użytkownik.

4 Ataki „zero-click”

Jedna z najgroźniejszych cech:

- nie trzeba było kliknąć w link
- wystarczył np. specjalnie przygotowany iMessage
- infekcja mogła nastąpić bez wiedzy ofiary

5 Ukrywał swoją obecność

- usuwał ślady z systemu
- działał w pamięci operacyjnej
- potrafił się sam dezaktywować

4. ADWARE I BROWSER HIJACKERS

Jak działają:

Wyświetlają niechciane reklamy, modyfikują ustawienia przeglądarki. Często instalowane świadomie jako "darmowe narzędzia" z ukrytą klauzulą EULA.

Przykład: CoolWebSearch

- Zmieniał stronę startową i przekierowywał zapytania na serwery atakujących
- Wykorzystywał luki w Internet Explorer (ActiveX)

Inne: Gator, 180 Solutions – profilowanie behawioralne bez zgody

5. STALKERWARE

Jak działają:

Oprogramowanie do prześladowania, instalowane fizycznie na urządzeniu ofiary przez osobę z bliskiego otoczenia.

Przykład: FinSpy (FinFisher)

- Kompleksowy pakiet inwigilacyjny sprzedawany służbom
- Możliwości: kamera, mikrofon, zrzuty ekranu, keylogging
- Ironia: sam FinFisher padł ofiarą mega-wycieku danych

6. TRACKING COOKIES (pasywne śledzenie)

Jak działają:

Nie instalują kodu – wykorzystują istniejącą funkcjonalność przeglądarek. Piksele śledzące w emailach informują nadawcę, kiedy otwarto wiadomość i z jakiego adresu IP.

JAK ROZPOZNAĆ INFEKCIĘ?

Symptom	Typowy sprawca
Spowolnienie systemu, wysoki transfer	Keylogger, RAT
Dioda kamery świeci bez powodu	Stalkerware, Pegasus
Nowe paski narzędzi w przeglądarce	Browser hijacker
Autentykacja MFA przestaje działać	Banking trojan (przechwytuje 2FA)
Niewyjaśnione opłaty na karcie	BlankBot, SpyNote

PODSUMOWANIE – JAK SIĘ BRONIĆ?

1. **Menadżer haseł** – automatyzuje logowanie, keylogger nie przechwyci wpisywanego hasła
2. **Tylko oficjalne sklepy** – Google Play, App Store (ale i tam bywają wpadki, jak Overseer)
3. **Ogranicz uprawnienia** – aplikacja do latarki nie potrzebuje dostępu do kontaktów
4. **Aktualizacje** – łatanie dziur zero-day
5. **Antywirus** – skanowanie behawioralne, nie tylko sygnaturowe
6. **Uwaga na maile** – nawet jeśli nadawca wygląda znajomo